

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 168. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296934416/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

hvorfor marquis'en er blevet pessimist. Det kommer sig angiveligt af, at han, der i sin ungdom var en svoren discipel af Leibniz, blev uenig med denne om en hund! Den personlige uoverensstemmelse blev øjeblikkelig pustet op til en filosofisk, og marquis'en viede sit liv til at gennemhulle theodicéen.

Kort efter at Ewald således har reduceret striden mellem optimisme og pessimisme til et uværdigt hundeslagsmål, ender hans fortælling, ufuldendt. Det er ikke noget særsyn; fragmentet er, som Ernst Frandsen har sagt, typen i Ewalds produktion i hans forvirrede år 1770-73 (*Johannes Ewald*, 2. udg., s. 55).

Det er altid risikabelt at gætte på, hvordan et fragment skulle have været fortsat. Særlig farligt bliver det, når man har at gøre med det 18. århundredes litteratur, hvor fragmentet er en yndet kunstform (jf. nedenfor s. 175). Men i dette tilfælde er det næsten sikkert, både at og hvordan Ewald oprindeligt havde tænkt sig en fortsættelse. *Herr Panthakaks Historie* begynder *in medias res*: Vi ser hovedpersonen på vej til at drukne sig selv i kanalen ved Christiansborg en oktoberaften i 1728. Derefter bryder fortælleren af og giver os Panthakaks levned fra begyndelsen, men han når aldrig frem til indledningsscenen igen. Så vidt ligger det fast, at hovedpersonen efter sit besøg hos marquis'en (men uvis om hvor mange omveje) skulle have været ført til København. Det er ydermere sandsynligt, at han skulle have oplevet Københavns brand, som netop brød ud om aftenen den 20. oktober 1728. Denne katastrofe, der lagde størstedelen af byen i ruiner, er øjensynlig Ewalds eneste begrundelse for at henlægge en historie, skrevet i 1771, til 1728. Hans Brix har gættet på, at branden skulle indtage samme plads i *Herr Panthakaks Historie*, som jordskælvet i Lisabon indtager i *Candide* (*Johannes Ewald* s. 54). Det lyder rigtigt. Men derudover at gisne, fx om hvilken virkning branden skulle have øvet på Panthakaks sjæl, er omsonst.

Hvad der ligger fast, er, at Ewald i Panthakaks historie, anfægtet af Voltaires *Candide*, har taget livtag med skepticisimen. I en periode, hvor hans udsigter menneskeligt og borgerligt var elendige, har han spurgt sig selv, om ikke troen på den bedste verden var en naragrig-hed, om ikke det onde var massivt nok til, at man burde fortvivle. Han når ikke frem til noget klart svar, for i fortællingens løb viser det sig, at spørgsmålet er meningsløst eller i hvert fald forkert stillet. Det